

OBILJEŽAVANJE SVJETSKOG DANA BIOETIKE

ZAGREB, 19. LISTOPADA 2016.

Domagoj Dananić, Stjepan Šikoronja, Ivana Živković *

Dana 19. listopada 2016. godine u Vijećnici Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu održano je prvo obilježavanje Svjetskog dana bioetike u Hrvatskoj u organizaciji Hrvatske podružnice UNESCO-ove katedre za bioetiku (*Croatian Unit of UNESCO Chair in Bioethics*), osnovane 2009. godine. Svečanost je okupila mnoge hrvatske stručnjake s područja bioetike, medicine i prava, među kojima se ističu prvi predsjednik Hrvatske liječničke komore prim. mr. sc. Egidio Čepulić, dr. med., donedavna tajnica Komore dipl. iur. Nikolina Budić i trenutačna predsjednica Povjerenstva za medicinsku etiku i deontologiju prof. prim. dr. sc. Lada Zibar, dr. med. Doprinos većine stručnjaka koji su svojim dolaskom i predavanjima uveličali tu proslavu izražen je i u *Hrestomatiji hrvatskoga medicinskog prava*, koja je predstavljena u okviru programa Svjetskog dana bioetike. Na obilježavanju toga dana bili su prisutni i predstavnici udruga pacijenata, kao i predstavnici Jehovinih svjedoka, čiji je pogled na temu važan zbog potrebe za interdisciplinarnim pristupom donošenju odluka u hrvatskom zdravstvu. Svečanost je bila podijeljena u dva glavna dijela. Prvi je bio posvećen predavanjima, promociji *Hrestomatije* i dodjeli nagrade prof. dr. sc. Anti Čoviću za doprinos razvoju bioetike u Republici Hrvatskoj, a drugi studentima koji su debatirali o temi „Ljudsko dostojanstvo i ljudska prava: prava nerođenog djeteta“ i primili nagrade za najbolje eseje na temu „Bioetika, ljudsko dostojanstvo i ljudska prava“. Proslava je završila izlaganjem dr. sc. Svetlane Paramonove o budućim projektima vezanima za ljudsko dostojanstvo i ljudska prava, koje je održano na engleskom jeziku.

Svečanost je pozdravnim riječima otvorio prof. dr. sc. Jasenko Marin, prodekan Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, nakon čega je uslijedilo uvodno predavanje doc. dr. sc. Sunčane Roksandić Vidličke, predsjednice Hrvatske podružnice UNESCO-ove katedre za bioetiku.

Docentica je okupljenima predstavila razvoj i osnovne pojmove bioetike, njezinu važnost u svakodnevnom životu i njezin odnos s drugim znanostima koje u sebi objedinjuje ili iz kojih proizlazi, kao što je primjerice medicina. Predavanje se također bavilo i utjecajem bioetike na pravo i *vice versa*. Kao karakterističnu za bioetiku docentica je istaknula činjenicu da ona ima vlastite pravne izvore, među kojima se ističe *Opća deklaracija o bioetici i ljudskim pravima*, čije je donošenje 19. listopada 2005. godine bilo povod godišnjem obilježavanju Dana bioetike istoga datuma. Docentica se potom osvrnula na osnovna načela u donošenju odluka u bioetici: poštivanje pojedinca, činjenje dobra i suzdržavanje od činjenja zla, pravednost te privatnost i povjerljivost. Sva su načela iznimno važna, a stajališta o tome kojemu treba dati prednost razlikuju se ovisno o

* Domagoj Dananić, Stjepan Šikoronja, Ivana Živković, studenti Pravnog fakulteta u Zagrebu.

školama i sustavima koji ih izučavaju (Aristotel primjerice smatra pravednost vrhuncem moralnosti i daje joj prednost nad ostalim načelima, dok se Kant odlučuje za autonomiju pojedinca kao najvažniji princip). Kao teme koje će biti od važnosti za bioetiku u budućnosti docentica je navela one koje se tiču odnosa bioetike i tehnologije te bioetike i umjetne inteligencije. Predavanje je završilo isticanjem važnosti objektivnosti u raspravljanju o bioetičkim temama i težnje za racionalnošću takvih debata.

Nakon govora doc. dr. sc. Roksandić Vidličke riječ je preuzela prof. dr. sc. Ana Borovečki, članica Hrvatske podružnice UNESCO-ove katedre za bioetiku, koja je uzvanike uvela u cjelinu predavanja temom „Aktualni problemi u hrvatskom medicinskom pravu i bioetici“.

Prvi govornik na tu temu bio je prof. dr. sc. Ante Čović, voditelj Znanstvenog centra izvrsnosti za integrativnu bioetiku pri Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Predavanje profesora Čovića pod nazivom „Integrativna bioetika – suvremeni izazovi“ bavilo se nastankom bioetike kao odgovora na specifičan razvoj znanosti suvremenog doba i izume koji su omogućili kontrolu čovjeka ne samo nad prirodom nego čak i nad samim sobom (pa time i nad drugima). Takav razvoj stvari upućivao je, prema profesorovim riječima, na ograničenosti tradicionalne etike (usredotočene na pojedinca i njegovo ponašanje) i otvorio put razvoju bioetike, etike budućnosti. Osim o nastanku i počecima bioetike profesor je govorio o njezinom rastu i razvoju, kako ekstenzivnom tako i intenzivnom, odnosno onom unutar nje same. Jedan od stadija u metodološkom i predmetnom razvoju bioetike upravo je integrativna bioetika, središnji pojam cjelokupnog rada prof. dr. sc. Čovića. Kao karakteristične za integrativnu bioetiku profesor je istaknuo s predmetne strane njezinu sveobuhvatnost, a s metodološke pluriperspektivizam, svestrani pristup problemima. Zaključno je upozorio na činjenicu da je naziv „bioetika“ bio skovan mnogo prije nego što se to izvorno smatralo i da je taj pojam, koji datira iz 1926. godine, bio jako blizak suvremenom poimanju integrativne bioetike.

Sljedeći govornik iste tematske cjeline bio je prof. dr. sc. Jozo Čizmić s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu. Njegovo predavanje pod nazivom „Razvoj medicinskog prava u Hrvatskoj“ bavilo s razvitkom, ali i aktualnim stanjem grane medicinskog prava u našoj zemlji. Profesor je najprije naveo subjekte, odnose i postupke u zdravstvu koji su obuhvaćeni medicinskim pravom, a zatim se osvrnuo na zajedničke vrijednosti i ciljeve medicine i prava, kao što su očuvanje ljudskog života, zdravlja, tijela i dostojanstva. Kao izvor problema u rješavanju spornih pitanja profesor je naveo pristupanje tim pitanjima sa stajališta isključivo medicinske ili pravne struke, umjesto da im se pristupa ujedinjeno, pridodajući tim dvjema strukama i znanja s područja bioetike. Jedino takav multidisciplinarni pristup može dovesti do zadovoljavajućih rješenja nagomilanih problema u zdravstvu (nepostojanje pravnih propisa za određena područja, kolizija više pravnih propisa, nedostatak zdravstvenih radnika u sustavu...). Više je uzroka pomanjkanju tog prijeko potrebnog multidisciplinarnog pristupa, a među njima profesor navodi nedovoljan broj stručnjaka na području medicinskog prava i izradu, donošenje i provedbu propisa u kojima nerijetko sudjeluju osobe s nedovoljno znanja iz područja na koje se propis odnosi. Predavanje je završilo profesorovim viđenjem odnosa medicinskog

prava i bioetike, prema kojem nijedno područje nije „glavno“, nego se radi o dva zasebna, odvojena područja, te nema razloga za njihovo miješanje ili eliminiranje jednoga u korist drugoga.

Posljednja govornica na temu aktualnih problema u hrvatskom medicinskom pravu i bioetici bila je prof. dr. sc. Velinka Grozdanić s Pravnog fakulteta u Rijeci, ujedno i predsjednica radne skupine koja je sastavljala Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama. Njezino predavanje na temu «Bioetika i osobe s duševnim smetnjama» započelo je prikazom koncepta informiranog pristanka, za koji navodi kako predstavlja stožerno etičko načelo u liječničkoj praksi, koje jednostavno potvrđuje autonomiju pacijenta i iz pozicije objekta stavlja ga u poziciju subjekta. U objašnjavanju informiranog pristanka profesorica navodi kako se radi o složenom i zahtjevnom suradničkom odnosu liječnika i pacijenta, koji zahtijeva puno razumijevanja i strpljenja, pogotovo od strane liječnika. Međutim u trenutku kada se na strani pacijenta nalazi osoba koja zbog svojih duševnih smetnja ne može shvatiti situaciju u kojoj se nalazi, pa samim time ni donijeti ispravnu odluku, informirani pristanak «pada u vodu», ističe profesorica. U tom slučaju dolazi do potrebe da se takva situacija što bolje zakonski regulira, a za što je u RH temeljni zakon Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama. Kao najvažniji element navedenog Zakona profesorica navodi propisivanje pisanog pristanka osobe za primjenu svakog medicinskog postupka, uz znatno veća ograničenja skrbnika i zakonskih zastupnika u njegovu davanju. U nastavku je profesorica ukratko iznijela glavne značajke novog Zakona, istaknuvši pritom i uvođenje novog instituta osobe od povjerenja, koji, ističe profesorica, nažalost, još nije zaživio, a za što krivim smatra neinformiranost. Nadalje, predavanje se dotaknulo teme biomedicinskih istraživanja, za koja po Zakonu o zaštiti osoba s duševnim smetnjama nitko ne može zamijeniti pristanak ispitanika. U kontekstu biomedicinskih istraživanja profesorica je istaknula prvo načelo Nürnberškog kodeksa – «dobrovoljnost ispitanika apsolutno je ključna» - te Konvenciju o zaštiti osoba s invaliditetom. Zaključno, profesorica Grozdanić ističe kako je novi Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama prožet humanošću, senzibilitetom i zaštitom te kategorije osoba.

Sljedeća je govornica bila prof. dr. sc. Iris Goldner Lang s Pravnog fakulteta u Zagrebu, ujedno i članica hrvatske podružnice UNESCO-ove katedre za bioetiku, s temom «Bioetika i europsko pravo». Predavanje je započelo prikazom jednog prethodnog pitanja upućenog Sudu pravde Europske unije iz lipnja 2013. godine u vezi s pojmom ljudskog embrija iz Direktive o zaštiti biotehnoloških proizvoda – obuhvaća li taj pojam i neoplođene ljudske jajne stanice. Profesorica se pita otkud ovlast sudu Europske unije da donese odluku o jednom bioetičkom pitanju ako znamo da su etika i bioetika u području nadležnosti država članica te otkud uopće pravo Uniji da kroz spomenutu Direktivu regulira (bio)etičko područje s obzirom na načelo dodijeljenih ovlasti u EU-u. Nadalje se navodi kako je to samo jedan iz niza primjera u kojima europski akti reguliraju etička pitanja i utječu na formiranje etičkih standarda u EU-u. Profesorica ističe kako navedeni primjeri pokazuju kako EU, iako nema ovlasti regulirati bioetička pitanja, to neizravno čini, i to regulacijom u području unutarnjeg tržišta. Zaključno, profesorica Goldner Lang ističe da u pogledu

međudnosa bioetike i europskog prava u budućnosti možemo očekivati još veću hrabrost i dalekosežnost i europskog zakonodavca i Suda EU-a u reguliranju područja koja zadiru u bioetička pitanja, kao i u tumačenju tih pitanja. Pritom, ističe profesorica, i zakonodavac i sud EU-a često će biti suočeni s izrazito izazovnim pitanjima kao posljedicom razvoja znanosti i novih tehnologija, a za koje treba ponuditi rješenja zasnovana na promišljanju, argumentaciji i mogućim implikacijama.

Svečanost se nastavila dodjelom nagrade za doprinos razvoju bioetike u RH prof. dr. sc. Anti Čoviću, koju je uručila doc. dr. sc. Sunčana Roksandić Vidlička, predsjednica hrvatske jedinice UNESCO-ove katedre za bioetiku. U obrazloženju docentica ističe njegovu djelatnost u okviru Hrvatskog filozofskog društva, čiji je predsjednik bio 2000. i 2001. godine, a u kojoj je inicirao i vodio brojne projekte, među kojima se ističu časopisi *Filozofska istraživanja*, *Synthesis philosophica* te biblioteka *Filozofska istraživanja*. Glavni razlog za dodjeljivanje nagrade, ističe docentica, dug je i intenzivan angažman profesora Čovića u području bioetike, zbog kojeg ga, prema riječima docentice, možemo zvati «ocem hrvatske bioetike». Profesor Čović, u suradnji s hrvatskim, istočnoeuropskim i njemačkim kolegama, stvorio je originalni koncept integrativne bioetike, bio je osnivač brojnih bioetičkih znanstvenih simpozija, konferencija i bioetičkih institucija te je autor niza domaćih i međunarodnih bioetičkih istraživačkih projekata. Docentica ističe kako je profesor neprekidno motivirao znanstvenike iz jugoistočne Europe na bavljenje bioetikom te izravno potaknuo osnivanje bioetičkih društava u regiji. Kao autor i urednik objavio je nekoliko knjiga koje se ubrajaju u najvažnije knjige o bioetici na ovim prostorima, a uz to je i utemeljitelj i urednik *Biblioteke bioetika* pri zagrebačkoj izdavačkoj kući *Pergamena*. Profesor je aktivan i u mentoriranju i radu sa studentima, ističe docentica, te su zahvaljujući njegovoj mentorskoj djelatnosti obranjeni brojni magistarski i doktorski radovi u području bioetike. Docentica navodi kako, prema njezinu mišljenju i mišljenju Odbora za nagradu, krunu profesorova rada na području bioetike i znanosti čini osnivanje Znanstvenog centra izvrsnosti za integrativnu bioetiku. Zaključno, docentica Roksandić Vidlička ističe kako je prof. dr. sc. Čović bio i još uvijek jest jedna od ključnih figura bioetike u Hrvatskoj.

Nakon dodjele nagrade uslijedio je središnji događaj svečanosti – predstavljanje *Hrestomatije hrvatskoga medicinskog prava* urednika Ksenije Turković, Sunčane Roksandić Vidličke i Aleksandra Maršavelskog (Zagreb, 2016). O knjizi su govore održala dva istaknuta recenzenta: prof. dr. sc. Darko Polšek, profesor antropologije i bioetike na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i član izvršnog odbora hrvatske jedinice UNESCO-ove katedre za bioetiku, te prof. dr. sc. Vlado Jukić, ravnatelj Sveučilišne psihijatrijske bolnice Vrapče. Profesor Polšek istaknuo je kako je bogatstvo knjige to što su članci u njoj pisani u različitim prigodama i različitim vremenima, i to u tolikoj širini da je možemo koristiti kao jednu izvrsnu orijentaciju za snalaženje u vrlo širokoj problematici medicinskog prava, u čemu je korisna kako liječnicima, tako i pravnicima. Profesor je nadalje istaknuo kako knjiga, uz problematiziranje i sagledavanje gotovo svih

aktualnih pravno-medicinskih pitanja, često na neizravan način važno mjesto daje povijesti medicinskog prava u našoj zemlji.

Hrestomatija hrvatskog medicinskog prava broji 927 stranica i sadrži 18 poglavlja: Uvod, Iz povijesti medicinskog prava, Međunarodno kazneno pravo i medicina, Prava pacijenata kao korisnika zdravstvenih usluga, Osobe s duševnim smetnjama, Liječnička tajna, Medicinska bioetika, Staleško pravo liječnika, Odluke o početku i kraju života i medicinsko kazneno pravo, Medicinski potpomognuta oplodnja, Biomedicinska istraživanja i ljudski genom, Informirani pristanak, Presađivanje dijelova ljudskog tijela, Vještačenje u medicini, Odgovornost zdravstvenih radnika i ustanova, Kaznena djela protiv zdravlja ljudi, Alternativno rješavanje sporova u medicini te poglavlje Novi projekti. Urednici u predgovoru ističu nadu da će «ova Hrestomatija pobuditi interes za bavljenje temama iz područja medicinskog prava i bioetike, koje je izuzetno zanimljivo zbog svoje interdisciplinarnosti i rekli bismo posebne čovjekoljubivosti i plemenitosti».

Doc. dr. sc. Sunčana Roksandić Vidlička, jedna od urednika *Hrestomatije*, u svojem govoru zahvalila je autorima članaka, od kojih su neki bili prisutni na svečanosti. Istaknula je kako su u knjizi ostavili otvorena pitanja te kako se nada da će knjiga biti čitana, i to ponajviše iz želje da medicinsko pravo i odnosi koji vladaju u medicini budu što bolji, što razumljiviji, i da svi polaze od, što je u bioetici vrlo važno, termina koje svi shvaćamo na jednak način. Docentica je zaključno kazala kako *Hrestomatija hrvatskog medicinskog prava* nije jedna od pravnih knjiga koje se bave samo teoretskim razmatranjima, nego sagledava realne probleme u praksi, te je izrazila nadu da će *Hrestomatija* doprinijeti obrazovanju budućih generacija stručnjaka na području medicinskog prava i bioetike.

Nakon predstavljanja *Hrestomatije hrvatskog medicinskog prava* uslijedile su studentske debate na glavnu temu „Ljudsko dostojanstvo i ljudska prava: Prava nerođenog djeteta“. Sudionici su bili studenti Pravnog, Filozofskog, Medicinskog i Katoličkog bogoslovnog fakulteta. Kao uvodničar debata prim. dr. sc. Vladimir Blagaić istaknuo je važnost različitosti spektara iz kojih se sagledavaju predstojeća pitanja, navodeći pritom važnost mišljenja kako pravnika i medicinara, tako i etičara, a naravno i samih majki. Kao podlogu tim debatama primarijus je iznio dva konkretna slučaja iz prakse na koje se nadovezuju mnogobrojna pravna, medicinska i etička pitanja, a ona dva ključna ujedno su i pitanja o kojima će raspravljati debatne grupe. Debata se odvijala unakrsno između afirmacijskog i negacijskog tima, a naglašeno je kako stavovi izneseni u debati nisu nužno stavovi govornika.

Prve su se tako dvije ekipe sučelile oko pitanja je li dobrobit nerođenog djeteta važnija od prava majke. Afirmacijski je tim debatu započeo tezom kako nitko nije gospodar života jer nitko ga sebi ne može sam stvoriti, što čovjeka čini tek „gospodarom upraviteljem“. Nasuprot toj tezi argument je tima negacije bio liberalizam. Govoreći o liberalnom konceptu društva, ističu kako je pojedinac najviša vrijednost. Potom je iznesen argument baziran na odredbama Konvencije o pravima djeteta, ali i savjetima UNICEF-a o tome kako bi se trebalo ponašati u trudnoći. Kao odgovor navodi se činjenica da su savjeti UNICEF-a

soft law, tj. nisu obvezujući jer nije riječ o zakonskoj, kogentnoj normi. Uz to iznesena su dodatna razmatranja o opasnostima pri širokom tumačenju pojma pravnog subjektiviteta kao nečega što pripada već onome što tek ima potencijal postati. Potom se afirmacijska ekipa poziva na mišljenje Etičkog povjerenstva KBC-a Zagreb prema kojem život počinje začecem. Dodatni argument u prilog tome da su majka i nerođeno dijete dva različita pravna subjekta jest i to da oni nemaju isti DNK. U replici tim negacije osporava obvezatnost mišljenja navedenog Etičkog povjerenstva jer riječ je o tijelu samo jedne konkretne ustanove. Uz to objašnjeno je i kako izvođenje pravnog subjektiviteta iz bioloških pretpostavaka, što je pokušao suprotan tim, nije moguće jer je pravni subjektivitet pravna kategorija, a ne nešto usađeno čovjeku samim rođenjem. Dodatno je postavljeno i pitanje opravdanosti činjenice da se kolektivitet kojemu je pojedinac inicijalno pretpostavljen naknadno mijesha u postupanje pojedinca namećući mu norme i ograničenja. Afirmacijski tim nudi zatim razmatranje o odnosima majke i njezina ploda gledajući ga kroz faze tijela prije trudnoće, tijela za vrijeme trudnoće te odnosa majke i djeteta po porodu. Ističe se i nužnost edukacije majki s ciljem poboljšanja kvalitete života kako majke, tako i nerođenog djeteta. Završno tim negacije postavlja pitanje početka majčinstva argumentirajući pritom tezu o plodu kao dijelu majčina tijela.

Pitanje je druge debate bilo smije li liječnik za vrijeme poroda pretpostaviti prava nerođenog djeteta pravima majke. Tim studenata koji je zastupao afirmativni stav iznio je početnu tezu o djetetu kao pacijentu pozivajući se pritom na mogućnost intervencija glede zdravstvenih problema nerođenog djeteta, ali i na Zakon o zaštiti prava pacijenata. Na isti zakon poziva se i govornik negacijskog tima karakterizirajući dijete kao sekundarnog pacijenta, a majku kao osobu kojoj je zajamčeno dostojanstvo, samoopredjeljenje, informacija i samoodlučivanje. Potegnuvši argument stručnosti liječnika, prvi je tim istaknuo kako je liječnik u stresnim i delikatnim situacijama pozvaniji od majke donijeti racionalnu odluku. Kao argument suprotne strane prirodno se nametnula teza prema kojoj će upravo stručnost liječnika voditi tome da održi majčin život i poštuje njezinu voljnu i tjelesnu autonomiju prije svega, a sve pod mogućnošću kaznene ili prekršajne odgovornosti. Nadalje, afirmacijski tim teleološki je tumačio Hipokratovu zakletvu izvodeći iz nje zaključak da liječnička deontologija i etika stoji na strani dobrobiti djeteta, a što svaki liječnik mora poštivati. Svoj je argument na to govornik tima negacije pronašao u institutu informiranog pristanka, po kojem majka mora biti upoznata sa svime što liječnik namjerava poduzeti vezano uz porod te na to pristati. Liječnik je dužan postupati poštujući interese i majke i djeteta, no u situacijama kad to nije moguće liječnik treba prioritete postaviti u korist majke. Obje su se zatim ekipe osvrnule i na presudu Europskog suda za ljudska prava A, B i C protiv Irske, pri čemu je glavna točka spora bila izreka po kojoj se pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života, koje uključuje i pravo na odlučivanje o vlastitom tijelu, treba odvagati s drugim slobodama i pravima. Potom su obje ekipe sukobile teze o autonomiji života kako nerođenog djeteta, tako i majke. Argumentu kako nerođenom djetetu ne treba nametati izbor na koji ono ne može utjecati suprotstavljen je onaj kako je svako živo biće ovlašteno postupati sa sobom i svojim tijelom prema svojoj volji, a u granicama koje postavlja pravni sustav. Negacija pritom

ističe kako bi stavljanje autonomije nerođenog djeteta ispred autonomije majčina tijela značilo instrumentalizaciju majke. Zaključno, afirmacijski tim iznosi tezu po kojoj se procjena kvalitete života nerođenog djeteta treba položiti u ruke osobe koja o tome može suditi najbolje, što je u ovom slučaju nadležni liječnik, a ne pacijent. Replika je negacijskog tima kako se porod treba temeljiti na poštivanju prava onoga tko kvalitetom života već raspolaže i tko kvalitetu života za sebe i svoj plod već i kroji.

Nakon završetka svoje su komentare dali prof. dr. sc. Ana Borovečki, prof. dr. sc. Hrvoje Jurić i dr. sc. Aleksandar Maršavelski, čime su, kao ogledne, debate i zaključene.

U nastavku programa dodijeljene su nagrade za najbolje studentske eseje na temu bioetike, ljudskog dostojanstva i ljudskih prava. Prvu nagradu osvojio je Karlo Mikić, student Filozofskog fakulteta u Zagrebu, radom „Dostojanstvo nedostojno razuma: Analiza i kritika teorijskog utemeljenja ljudskog dostojanstva“. Uz njega je, kao drugoplasirani, nagrađen i rad Karla Kožine „Zaštita dostojanstva: Postoji li eugenika u postupku medicinski pomognute oplodnje?“ Nagradu za treće mjesto podijelili su Valentina Cikojević radom „Pravo na život“ i Marin Golubović, autor rada „Bioetika, ljudsko dostojanstvo i ljudska prava“. Njihovi radovi bit će objavljeni u časopisu *Jahr – Europski časopis za bioetiku* izdavača Katedre za društvene i humanističke znanosti u medicini Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci i Dokumentacijsko-istraživačkog centra za europsku bioetiku *Fritz Jahr* Sveučilišta u Rijeci. Potom je predstavljen i plakat koji su dizajnirali studenti Pravnog fakulteta za natjecanje u organizaciji UNESCO-a, koji postavlja pitanje: Ako imamo pravo na bolan život, bismo li trebali imati i pravo na bezbolnu smrt?

Završno predavanje održala je dr. sc. Svetlana Paramonova, gostujući predavač na zagrebačkom Pravnom fakultetu. U svojoj je prezentaciji naslovljenoj „Future projects“ predstavila NEWFELPRO Project: „Bioethics and Criminal Law: The Role of the ECHR in Setting Standards for the Protection of Human Rights“. Cilj je projekta analiza presuda Europskog suda za ljudska prava predmetno vezanih uz bioetiku, a koje se ponajprije dotiču kaznenog prava.

Čitav događaj bio je medijski popraćen. Njime je prvi put obilježen Dan bioetike upravo na datum potpisivanja Opće deklaracije o bioetici i ljudskim pravima. Rad Hrvatske podružnice UNESCO-ove katedre za bioetiku nije prošao nezapaženo i ostvaren je velik uspjeh s obzirom na to da je podružnica izabrana između 103 jedinice širom svijeta za sudjelovanje.